

BIULETYN LUBUSKIEGO KLUBU PRZYRODNIKÓW

Lubuski Klub Przyrodników
66-200 Świebodzin, ul. 30 Stycznia 23, tel. 242-81 w. 17

Nr 5/93

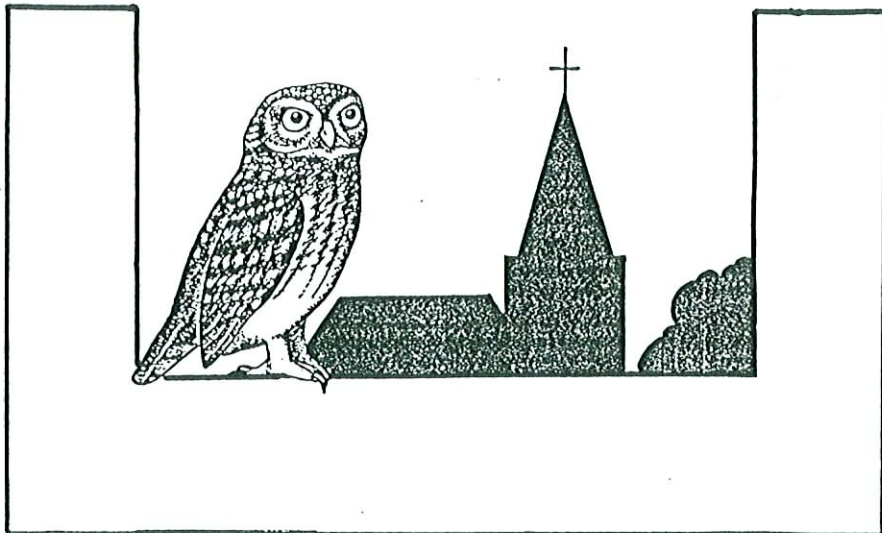

WIEŚNIENNE ODLOTY...

Pójdźka - tajemnicza i nieznana

Jest jedną z krajowych sów. Podobnie jak większość ich gatunków, należy do ptaków tajemniczych i najmniej poznanych, a jednocześnie silnie zagrożonych wyginięciem.

Wśród naszych sów jest jednym z najmniejszych gatunków. Waży zaledwie niecałe 200 g, długość jej całego ciała nie przekracza 25 cm, a rozpiętość skrzydeł 50 cm.

Zasiedla tereny otwarte z zadrzewieniami, np. sady, ogrody, cmentarze, aleje przydrożne. Spotyka się ją także we wsiach i osiedlach, a nawet w centrum dużych miast.

Pożywienie pójdźki stanowią drobne gryzonie, ptaki i owady. Gniazdo zakłada w dziuplach drzew, często owocowych, zagłębieniach murów, a czasem na strychach.

W Polsce występuje w całym kraju, nie wyłączając niższych partii gór, choć na północy wydaje się mniej liczna niż w regionach południowych. W latach 70-tych i 80-tych w całej prawie Europie sygnalizowano drastyczny spadek liczebności tego gatunku, choć ostatnio w niektórych rejonach zanotowano nawet pewien wzrost. Wiąże się to być może z aktywną ochroną gatunku polegającą głównie na rozwieszaniu odpowiednich skrzynek lęgowych.

Na Ziemi Lubuskiej, w początkach XX w. była ptakiem stosunkowo liczny, dość często spotykano ją jeszcze w latach 60-tych, a nawet 70-tych. Natomiast z lat 80-tych istnieją tylko 3 pewne informacje o stanowiskach pójdźki: 24.07.82 - 3 ptaki widziano w alei owocowej koło Lubiechni Wielkiej (gm. Rzepin), w pierwszej połowie kwietnia 88 i w roku 89 - parę ptaków kilkakrotnie obserwowano w centrum Sulęcina, a w kwietniu 1990 - dwa ptaki słyszano w starej alei lipowej koło Kręcka (gm. Zbąszynek). Podczas przeprowadzonych w roku 1989 badań nad liczebnością sów na 3 powierzchniach próbnych łącznie obejmujących 155 km kwadratowych różnych środowisk Pojezierza Lubuskiego, stwierdzono tylko 1 parę pójdźki (w Sulęcinie). O spadku liczebności świadczyć może również brak informacji o tym gatunku ze stanowisk zasiedlonych w latach 70-tych, np. w Brójcach i Lutolu Mokrym (gm. Trzciel), Kosieczynie (gm. Zbąszynek) i innych. Mimo kontroli tych stanowisk w latach 80-tych na żadnym z nich gatunku nie stwierdzono.

W tym kontekście bardzo interesujące było wykrycie przez zespół pod kierunkiem Roberta Stańki w początkach lat 90-tych licznej (kilkanaście par na obszarze kilkudziesięciu kilometrów kwadratowych) populacji pójdźki w Dolinie Warty. Czy w latach 80-tych była ona tam również tak liczna (nie prowadzono systematycznych badań)? A może duża liczebność w Dolinie Warty wiąże się z ogólnym wzrostem jej liczebności, może na terenie Pojezierza również nastąpił wzrost. Na te i inne pytania chcielibyśmy odpowiedzieć rozpoczynając, między innymi w ramach prowadzonej już akcji "strychy", zakrojone na większą skalę badania liczebności i biologii lęgów tego interesującego gatunku. Wszystkich, którzy znają jego stanowiska (także dawne) prosimy o wpisanie ich na karty Lubuskiej Kartoteki Przyrodniczej lub ankiety akcji "strychy". Wszystkich, którzy chcieliby poświęcić pójdźce więcej czasu i aktywnie poszukać jej stanowisk prosimy o kontakt listowny.

Zachęcamy również do podejmowania aktywnej ochrony pójdźki. W odpowiednich biotopach, starych sadowach, alejach, w pobliżu opuszczonych domostw, a szczególnie tam gdzie pójdźka występuje lub kiedyś występowała, należy rozwieszać specjalne, zabezpieczone przed dostępem drapieżników, podłużne skrzynki lęgowe. Ich szczegółowe projekty znaleźć można w licznych podręcznikach ochrony ptaków (np. niedawno wydana książka H. Szokalskiego i J. Wojtatowicza "Ptaki w ogrodzie") lub otrzymać pisząc na adres Klubu. Będziemy bardzo wdzięczni za informacje o rozwieszonych skrzynkach oraz efektach ich zasiedlenia. (AJ).

Seminarium:
Współpraca w zakresie ochrony
przyrody terenów przygranicznych
Srodkowego Nadodrza
Kostrzyn nad Odrą, 8-10. 10. 93

W dniach 8-10 października br. w Kostrzynie nad Odrą odbędzie się polsko-niemieckie spotkanie poświęcone współpracy przygranicznej w zakresie ochrony przyrody Srodkowego Nadodrza. Organizatorem spotkania jest nasz Klub oraz stowarzyszenie Deutsche Gessellschaft. W seminarium wezmą udział osoby zajmujące się ochroną przyrody po obu stronach Odry i Nysy, przedstawiciele administracji państwowej, członkowie organizacji ochroniarskich itp. W programie kilkanaście referatów dotyczących różnych aspektów ochrony przyrody (będą tłumaczone), pokazy przeźroczy i filmów, oraz (w trzecim dniu) wycieczka do rezerwatu "Słońsk". Serdecznie zapraszamy do udziału wszystkich zainteresowanych, a szczególnie osoby mieszkające w pobliżu granicy. Na zgłoszenia (wpiata wpisowego) czekamy do 25.09.93. Zgłoszonym osobom prześlemy szczegółowy program. Początek w piątek, 8 października, o godz. 15.00, zakończenie w niedzielę w godzinach popołudniowych (po wycieczce). Dojazd we własnym zakresie. Wpisowe, obejmujące pełne wyżywienie, noclegi i koszt wycieczki dla członków Klubu jest symboliczne i wynosi 50 tys zł. Ponieważ liczba miejsc jest ograniczona w przypadku większej liczby zgłoszeń decydować będzie ich kolejność. AJ.

+++

Seminarium:
Szlak wodny Odra ?
Gospodarka, a ochrona przyrody w
dolinach dużych rzek.
Lagów, 4-6. 11. 93

W dniach 4 - 6 listopada wspólnie z WWF Deutschland organizujemy polsko - niemieckie sympozjum poświęcone projektowanemu szlakowi wodnemu "wschód - zachód", jego wpływowi na środowisko przyrodnicze oraz ochronie przyrody i krajobrazu w dolinach dużych rzek. Spotkanie będzie "podwójnie dwustronne" - chcielibyśmy aby zarówno strona polska jak i niemiecka reprezentowane były przez osoby o ochroniarskim i technicznym punkcie widzenia.

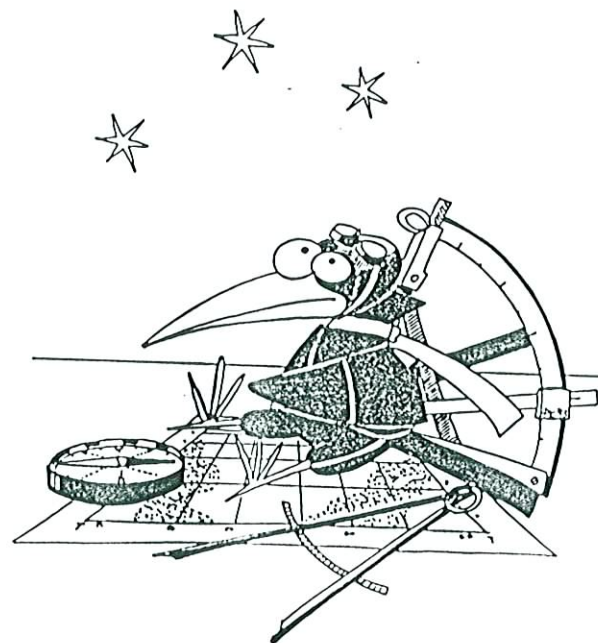
Osoby zainteresowane udziałem prosimy o kontakt telefoniczny lub listowny w terminie do 15 października. AJ.

Astronomiczna nawigacja ptaków

Jednym z najbardziej fascynujących zjawisk obserwowanych u ptaków są ich wędrówki. Wysunięto wiele hipotez potwierdzonych doświadczeniami, które dowodzą, że ptaki potrafią orientować się w przestrzeni zarówno w dzień jak i w nocy, a co się z tym wiąże, posiadają różne sposoby nawigacji.

Wędrując, ptaki orientują się według znaków lądowych (zabudowania, drzewa, rzeki, brzeg morski, łańcuchy górskie) lub też według położenia słońca, księżyca czy gwiazd, a więc metodą astronomiczną. Typowym przykładem korzystania z pierwszego sposobu jest gołąb domowy, który odnajduje drogę do gołębnika dzięki znajomości jego okolic. Przykładem ptaka korzystającego podczas lotu z konfiguracji gwiazd jest plegza. Udowodniono, że rozpoznaje ona położenie gwiazd nad różnymi miejscami kuli ziemskiej i dzięki temu potrafi się zorientować w którym momencie zmienić kierunek lotu, aby dotrzeć do celu.

Najbardziej fenomenalnym zjawiskiem spotykanym w świecie zwierząt jest korzystanie ze zjawisk magnetyzmu. Zmysł magnetyczny posiadają na przykład rudziki, które wyznaczają kierunek lotu za pomocą pola magnetycznego Ziemi. W przypadku umieszczenia ich w komorze stalowej odbijającej linie sił pola, ptaki zupełnie tracą orientację. Spośród innych zwierząt zmysłem magnetycznym dysponują również niektóre owady. MJ.

Kalendarz przyrody - mini
informator fenologiczny.
lipiec - sierpień - wrzesień
październik

Lato w tym roku było, w przeciwieństwie do wiosny, chłodne i deszczowe. Wskutek obfitych opadów w lipcu i sierpniu zapełniły się wysuszone, małe zbiorniki, a dzięki stosunkowo niskiej temperaturze, roślinność uległa zahamowaniu.

Zanotowano :

3.07. - ostatnie, późno kwitnące odmiany lip przekwitają, w lasach pojawiły się znaczne ilości grzybów jadalnych, głównie borowików i podgrzybków, żniwa rzepaku.

22.07. - rośliny, które zakwitły w tym roku wyjątkowo wcześniej (truskawki, robinie akacjowe) kwitną ponownie, bardzo obficie kwitnie przy drogach przytulia właściwa, mydlnica lekarska, krwawnik i in., rozpoczynają się żniwa zbóż, zamilkły ptaki śpiewające.

16.08. - rozkwitają pierwsze wrzosi, w nielicznych miejscach pierwsze zimowity jesienne, masowo kwitnie wrotycz, oraz zakwita pospolita nawłóć późna. Z miast (Sulechów, Świebodzin) znikły jerzyki, na łąkach i polach zbierają się stadka bocianów.

9.09. - przekwitają zimowity, zaczyna kwitnąć bluszcz, przebarwiają się liście klonów, lip, brzoź, w lasach dużo grzybów (z jadalnych głównie podgrzybków). Z miast znikają oknówki, a rano i pod wieczór zbierają się dziesiątki szpaków i dymówek, odleciały bociany. Od dwóch tygodni trwa rykowanie jeleni. Pojawiło się "babie lato" - pajęczyny w powietrzu.

Pod koniec września spodziewać się można : przebarwienia się liści wszystkich drzew liściastych, odlotu większości jaskółek, intensywnego przelotu ptaków drapieżnych.

W październiku można się spodziewać :

- na początku : owocowania żurawiny, zbioru roślin okopowych, intensywnego przelotu ptaków drapieżnych (m.in. myszołowów) i drobnych ptaków wróblowatych, początku intensywnego przelotu ptaków wodnych - kaczek, łysek, perkozów.
- pod koniec : opadnięcia liści, odlotu szpaków, gawronów, gęgaw, żurawi, przylotu gęsi zbożowych, białoczelnych, jemioluszek i gawronów z północy. DJ.

Jak widzą zwierzęta ?

W przeciwieństwie do człowieka zwierzęta widzą tylko to co muszą, bez nieprzydatnych im szczegółów. Obraz widziany przez żabę to czysta tablica, na której pojawia się tylko to co się rusza i jest odpowiednio blisko.

Zmysł wzroku u owadów to oczy złożone, składające się z tysięcy pojedynczych oczek zwanych ommatidiami. Każde z tych oczek obserwuje tylko określony wycinek obrazu odpowiadający kątowni 2 - 3 stopni. Dzięki temu w każdym momencie tylko jedno z oczek widzi Słońce - stanowi to doskonały mechanizm orientacji w przestrzeni. Obok oczu złożonych owady posiadają też oczy proste. Itp. u pszczoły służą one do oceny jasności nieba - określają czas pierwszego i ostatniego wylotu z ula.

Stosunkowo słabo zbadane jest rozróżnianie barw. W znikomym sposób rozróżniają barwy koty, psy, króliki, myszy domowe. Niektóre zwierzęta widzą prawdopodobnie tylko określone kolory; jeże - żółty, nornice - żółty i czerwony itp. Pełną zdolność postrzegania barw posiadają małpy odbierające widmo widzialne tak jak człowiek.

Zwierzęta mogą odbierać nie tylko obraz widma widzialnego, ale również nadfiolet i podczerwień. U pszczoł zaobserwowano umiejętność postrzegania nadfioletu nawet przez chmury, co pomaga im w czasie lotów wskazując położenie Słońca. Na podczerwień wrażliwy jest np. grzechotnik, który widzi promienie cieplne innych zwierząt, nawet gdy ich temperatura różni się o ułamki stopnia od temperatury otoczenia. Uważa się, że również komary posiadają ten zmysł gdyż przywabia je nie tylko zapach ciała człowieka, ale też promieniujące od niego ciepło. M.J.

+++

Nowe wydawnictwa

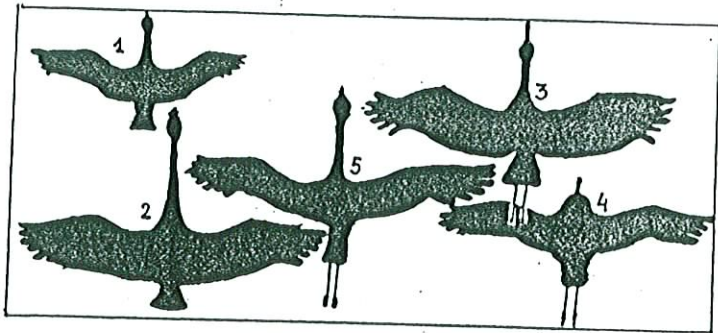
Ukazały się, wydane przez Klub przy wsparciu finansowym Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie, dwie kolejne "monografijki" obszarów chronionych Ziemi Lubuskiej - "Pszczewski Park Krajobrazowy" i "Rezerwat Jezioro Wielkie" autorstwa A. Jermaczka i W. Rudawskiego. Wysyłamy je za zaliczeniem pocztowym (7 tys. zł każda + koszty przesyłki).

Za zaliczeniem otrzymać można również: A. Jermaczek - "Rezerwat Słońsk" (5 tys zł), P. Pawlaczek - "Drawieński Park Narodowy", Z. Urbańczyk - "Rezerwat Nietoperek" (5 tys zł). nalepki "Rezerwat Nietoperek" (komplet 4 większe, 2 mniejsze - 5 tys zł).

Konkurs

Na rysunku przedstawiono sylwetki bociana, czapli, żurawia, gęsi i łabędzia. Do odpowiednich numerów dobierz nazwy ptaków.

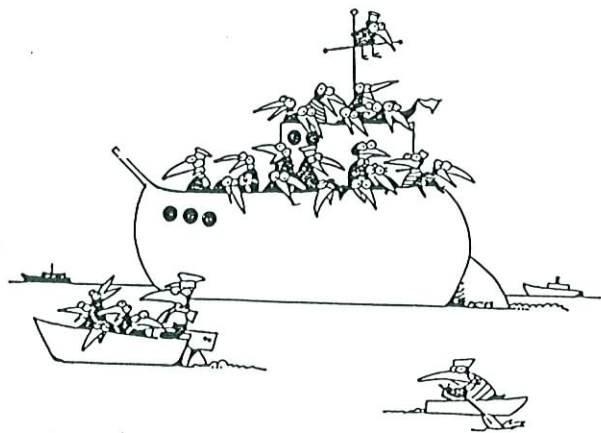
Na autorów prawidłowych odpowiedzi czekają nagrody.

Rozwiązanie konkursu z poprzedniego numeru: bóbr, żmija, kos, szpak, jeż, kumak, konwalia, wydra, gronostaj, sasanka. Nagrody wylosowali Przemysław Skrzydło z Międzyrzecza (roczną prenumeratę Lubuskiego Przeglądu Przyrodniczego) oraz Andrzej Pawłowicz z Maczkowa (komplet nalepek).

+++

Słowniczek wesołego przyrodnika

migracje - przemieszczanie się zwierząt w celu znalezienia lepszych warunków bytowych, bezpiecznych kryjówek, pokarmu itp.

Światowe Dni Ptaków

Międzynarodowa organizacja Birdlife International proponuje na dni 9 i 10 października 1993 międzynarodową akcję skupiającą obserwatorów ptaków całego świata. Animatorzy Birdlife International pragną, aby w tych dniach zebrał się na świecie milion ludzi, którzy spojrzą na ptaki ze zrozumieniem ich miejsca w przyrodzie, ze świadomością, że ich losy zależą od naszej roztropności bądź bezmyślności. Miarą powodzenia akcji będzie liczba osób obserwujących ptaki i liczba zauważonych gatunków ptaków. W Polsce akcję koordynuje Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków.

Wybierz się 9 lub 10 października na wycieczkę lub spacer. Zachęć jeszcze kogoś by poszedł z Tobą! Spróbujcie zauważyć jak najwięcej ptaków. Napisz do OTOP-u ile osób obchodziło z Tobą Światowy Dzień Ptaków i ile gatunków udało się Wam spotkać. AJ.

+++

Poszukujemy akwizytora wydawnictw

Poszukujemy akwizytora (akwizytorka również mile widziana) wydawnictw Klubu - osoby pracującej w terenie, często podróżującej po całym regionie, mającej szeroki krąg znajomych, posiadającej łatwość nawiązywania kontaktu z ludźmi i, co najważniejsze; siłę perswazji. Powinien on dotrzeć do księgarń, hurtowni książek i wydawnictw, szkół (tu możliwa również akwizycja wycieczek) itp. i wmówić ludziom, że nasze wydawnictwa sprzedają się jak ciepłe bułeczki i kupno ich jest życiową okazją, która może się już nie powtórzyć. Wynagrodzenie - do 15% wartości sprzedaży. Chętnych prosimy o kontakt telefoniczny lub listowny. AJ.

+++

Dziękujemy...

... Pani Krystynie Gabszewicz i Panu Markowi Leśniakowi za sprzęty przekazane do "Bogdanki",

... Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze, Wydziałowi Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie, Hadleństwu Nowa Sól i Panu Julianowi Lewandowskiemu za wsparcie finansowe.

Prosimy...

... do "Bogdanki" potrzebujemy przynajmniej dwie tzw. "wersalki" oraz przenośną kuchnię węglową, tzw. "angielkę", gdyby ktoś miał, nie używał i byłby skłonny nieodpłatnie przekazać - byłibyśmy wdzięczni.

Zapraszamy do "Bogdanki"

Zapraszamy do korzystania z naszej Stacji Terenowej w Bogdance. Dokładną lokalizację podaliśmy w poprzednim numerze. Odpłatność za noclegi dla członków Klubu (ważna legitymacja lub dowód opłacenia składki) po sezonie wynosić będzie 20.000 zł za dobę, dla wszystkich innych osób 40.000 zł za dobę. Warunki - 2 pokoje 3 osobowe z tapczanami i pościelą (trzeba przywieźć własne prześcieradła oraz pokrowce na kołdrę i poduszkę), 3 miejsca na łóżkach w kuchni i pracowni, dodatkowe miejsca na własnych materacach (cena "za podłogę" odpowiednio 10 i 20 tys zł). Do dyspozycji kuchnia i łazienka (narazie tylko zimna woda). Rezerwację noclegu przyjmuje biuro w Świebodzinie na dwa tygodnie przed planowanym terminem przyjazdu. Przyjeżdżając niespodziewanie ryzykuje się spanie na podłodze. Dojazd autobusem z Gorzowa, Drawna lub Dobiegniewa do przystanku "Bogdanka" i dalej 500 m pieszo.

+++

Zjazd! Zjazd! Zjazd! Zjazd!

W dniach od 21 - 23 stycznia 1994 w Trzebiechowie odbędzie się XII Zjazd Przyrodników Ziemi Lubuskiej. Do końca października oczekujemy propozycji do programu (referaty, komunikaty, postery, pokazy przeźroczy itp.). AJ.

+++

Lubuska Kartoteka Przyrodnicza

W okresie jesiennym warto zaobserwować i odnotować na kartach Kartoteki przelotne ptaki. Na jeziorach zaobserwować można zatrzymujące się podczas przelotów kaczki, perkozy, a czasem mewy. Pojawiają się pierwsze gęsi. Nad polami i łąkami zaobserwować można przelotne drapieżniki (błotniaki, myszołowy), żurawie, kwiczoły, drożdżiki... W tym czasie łatwo też spotkać rzadkości, które zabiły podczas wędrówki. Ponieważ danych na temat przelotów w kartotece jest niewiele, każda obserwacja będzie bardzo cenna.

Serdecznie dziękujemy wszystkim przesyłającym karty. Osobom, które pobrały "Klucze do oznaczania płazów i gadów" przypominamy o zobowiązaniu nadesłania kart ze stanowiskami tych zwierząt. Na początku przyszłego roku zorganizujemy kurs dla współpracowników kartoteki. Osoby pragnące zostać stałymi współpracownikami prosimy o kontakt korespondencyjny do końca listopada br. Przypominamy, że stałym współpracownikiem Kartoteki przysługują 25% zniżki w opłatach na wszelkie imprezy organizowane przez Klub. MH.

Biblioteka

Nabytki: Christensen, Helsen, Porter, Willis - "Rozpoznawanie ptaków drapieżnych w locie", H. Dobrowolska - "Gady", H. Sander - "Owady", W. Seneta - "Dendrologia", K. Zarzycki - "Lista roślin chronionych w Polsce", Z. Mierk - "Polish Herbaria", J. Wolek - "Wademekum statystyki dla biologów", M. Zajac - "Index of general distribution maps vascular plants of Poland", Opr. zbiorowe - "Las według ekologa", K. Hudec - "Ptaki - przewodnik", L. Agapow (red.) - "Flora i fauna rezerwatu przyrody Słońsk", W.D. Eisenreich - "Przewodnik do rozpoznawania roślin i zwierząt na wycieczce", B. Bobek - "Jeleń - monografia przyrodniczo łowiecka", Z. Pielowski - "Sarna - monografia przyrodniczo łowiecka", J. Heinze - "Motyle Polski", W. Serafiński i inni - "Ssaki", W. Jaroniewski - "Gady jadowite", L. Tomiałojć - "Ptaki Polski - rozmieszczenie i liczebność", R. Rudnicki - "Ryby wód polskich", Opr. zbiorowe - "Rote liste - Gefahrdete Tiere im Land Brandenburg", W. Laskowski - "Rośliny borów", R. Dzięciołowski, Z. Pielowski - "Łoś - monografia przyrodniczo - łowiecka", K. Darwin - "O powstawaniu gatunków".

Z biblioteki wypożyczyć można również kasetę z nagraniami głosów ptaków oraz 10 kaset wideo z zestawem polskich filmów ekologicznych (dar Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska).

Zapraszamy do korzystania z Biblioteki, od poniedziałku do czwartku w godz. 9.00 - 14.00, w piątek do 18.00. Przypominamy, że przyjmujemy darowizny w formie książek, czasopism, filmów, nadbitek itp. Prosimy wszystkich przetrzymujących książki dłużej niż miesiąc o ich zwrot. MH.

+++

Inwentaryzacja przyrodnicza terenów przygranicznych

Jeszcze można nadsyłać materiały i informacje dotyczące godnych ochrony obiektów i terenów na obszarach przygranicznych. Do końca września oczekujemy informacji, najlepiej na kartach Lubuskiej Kartoteki Przyrodniczej, dotyczących występowania rzadkich gatunków roślin, zwierząt, drzew pomnikowych, godnych ochrony obszarów itp. Wszystkim, którzy włączyli się do akcji serdecznie dziękujemy. AJ.

+++

Czy opłaciłeś składkę ?

Z uwagi na wprowadzenie ochrony danych osobowych, adresy nowych członków Klubu zostały uznane za poufne.

+ + +

Zostań współautorem biuletynu !

Zachęcamy do nadsyłania własnych krótkich tekstów dotyczących interesujących obserwacji wybranych gatunków czy grup zwierząt, a także problemów ochrony przyrody, czy ciekawostek. W biuletynie publikować będziemy również krótkie ogłoszenia dotyczące sprzedaży lub wymiany czasopism, sprzętu, imprez organizowanych przez grupy terenowe, itp.

+ + +

Zaprenumeruj "Przegląd" !

Najpewniejszą drogą regularnego otrzymywania wydawanego przez Klub "Przeglądu Przyrodniczego" jest prenumerata. Można ją sobie zapewnić wpłacając na konto Klubu (WBK Świebodzin, 359661-749-132) kwotę 50 tys zł. Za zaliczeniem pocztowym wysyłamy również zdeaktualizowane numery "Przeglądu" (roczniki 1990 - 92).

Redaktor: Andrzej Jermaczek

Opracowanie graficzne: Piotr Kulak

Teksty: Andrzej Jermaczek, Danuta Jermaczek, Harzena Jędrzejczak, Hariusz Młeczak,

Lubuski Klub Przyrodników

66-200 Świebodzin, ul. 30 Stycznia 23, tel. 242-81 w. 17